

de Volkskrant

November 10, 2004

Debat maakt soms meer kapot. . .

SECTION: Forum; Pg. 13

Nederland praat zich suf sinds de moord op Van Gogh. **Baukje Prins** oppert ter nagedachtenis een jaarlijkse debatloze dag.

De schokkende moordaanslag op Theo van Gogh is nog maar amper tot ons doorgedrongen, of de kakofonie is al weer losgebarsten. We weten niet hoe snel we onze mening moeten verkondigen. En anders is er wel het leger aan journalisten dat, microfoon en camera in de aanslag, onze stemming komt peilen: op straat, in de studio, in moskeeën en op scholen, elke burger kan zijn of haar zegje doen.

Dit koor aan stemmen laat zich niet alleen horen in de publieke ruimte, maar velen van ons worden ook geplaagd door een pandemonium in hun eigen hoofd. In ieder geval buitelen bij mij sinds die onzalige dinsdag de tegenstrijdige gedachten en emoties over elkaar heen. Ik ben met mezelf in een heftig en niet aflatend gesprek. Maar een enorm gevoel van vergeefsheid overvalt me wanneer ik de uitkomst van dat innerlijk gesprek probeer te formuleren - dat namelijk het eerste dat we nu in Nederland nodig hebben verdraagzaamheid is, en een open oog en oor voor elkaar.

Een gevoel van vergeefsheid, want wie het nu, na deze gruwelijke moord, nog steeds bestaat om te pleiten voor verdraagzaamheid of de nuance, die kan de wind van voren krijgen. Je laat je toch niet de mond snoeren, je laat je toch niet terroriseren? Van Gogh is vermoord omdat hij zei wat hij dacht, dus juist nu mogen we ons niet laten intimideren, juist nu mogen we geen enkel blad voor de mond nemen en moeten we zeggen waar het op staat. Wij hebben in Nederland een heilig geloof in de louterende werking van het publieke debat. Afshin Ellian deed er afgelopen zaterdag in de Volkskrant nog een schepje bovenop: er zouden, in de geest van Van Gogh, meer grappen en grollen over de islam gemaakt moeten worden.

Dus: nog eens extra jennen en uitdagen: toe maar, kom maar op als je durft! En als dan opnieuw iemand het gesar niet langer kan hebben en gewelddadig uithaalt, kun je zeggen: zie je wel hoe onverdraagzaam die islam is, dat 'ze' niet tegen kritiek kunnen. Van Gogh was roekeloos, in de huidige atmosfeer is Ellians oproep ronduit rücksichtlos.

En zo slaat het beroep op vrije meningsuiting om in de plicht tot kleur bekennen. De wereld is voortaan verdeeld in zwart of wit, voor of tegen, wij versus zij. Wie niet voor ons is, is tegen ons. Wie zwijgt, stemt toe. De moord op Van Gogh mag ons niet monddood maken, zo is de gedachte, en dus moeten we harder schreeuwen dan ooit. Maar zwichten we met die krijgshaftige retoriek niet net zo goed voor de terreur? Hebben we ons dan niet laten verleiden tot precies het soort van extremisme dat we willen bestrijden? Spelen we met een oorlogsverklaring onze vijanden (dat wil zeggen, de vijanden van het vrije woord, de tolerantie, de godsdienstvrijheid) niet in de kaart door ze precies te geven wat ze willen: een heilige oorlog?

Ik weet dat het niets oplost, maar wat verlang ik naar een dag waarop we, in plaats van zoveel mogelijk lawaai te maken, ons eens helemaal stil zouden houden. Ik stel de regering voor om, ter herdenking van de moord op Van Gogh en geheel tegen zijn geest in, een jaarlijkse debatloze

dinsdag in te voeren. Wat zou zo'n dag, net als die eerste autoloze zondag van 1973, een verademing kunnen zijn. Geen opiniestukken in de krant, geen politieke discussies op de radio, geen uitzendingen van NOVA, Rondom 10, Barend & Van Dorp, B&W, Het Elfde Uur, Het Lagerhuis en wat al niet meer. In plaats van constant te zeggen wat we denken, spreken we af voor die ene dag onze grote mond eens te houden, eens kijken of we dat nog kunnen. Een dag van opinie-stilte in de media, een dagje maar, daarna mag het circus weer losbarsten.

Misschien krijgen we dan een glimp van besef dat elkaar ongezoeten de waarheid vertellen niet altijd het beste is, en dat een discussie op het scherpst van de snede niet altijd louterend werkt. Misschien dat we ons dan eens realiseren dat ook een debat, net als een ruzie tussen vrienden of in de familie, soms meer kapot kan maken dan ons lief is.

Baukje Prins is filosoof en auteur van *Voorbij de onschuld. Het debat over integratie in Nederland*, Van Gennep 2004.